

Za Paľkom Lukáčom (1970 – 2004)

V roku 1990, keď som začal učiť na novovzniknutej Katedre politológie Univerzity Komenského, viedol som tiež seminár z politickej filozofie s vtedajšími piatakmi, ktorí končili rôzne smery. Medzi nimi bol aj študent histórie v „leninovkách“, Paľo Lukáč. So študentmi som si rýchlo potykal a družná debata na tému Platón, Aristoteles či Machiavelli sa miešala v diskusii o komunistickom a práve sa formujúcom postkomunistickom období.

Odvtedy sme sa s Paľom sporadicky stretávali a cítili sme, že keby bolo viac času, stretávali by sme sa častejšie. Spájali nás síce spoloční priatelia Fero Guldan, Ďuro Špitzer (ktorého nesmierne obdivoval) a neskôr Rudo Chmel, no povinnosti a dennodennosti nás udržali v patričnej vzdialenosti. Inými slovami jedno z prekliatí modernej doby, keď na nič nie je čas a svet by bez našich stresov a upačtenosti (asi) neprežil.

Prvé číslo K&K (1996) som venoval aj Milanovi Hodžovi, ktorého sme s Paľom od začiatku vzájomne obdivovali a o ktorého znovunavrátanie do nášho historického povedomia (a na Martinský cintorín) sa Paľo významne zaslúžil. Stal sa z neho publicista, autor historických prác, televízny moderátor, založil a viedol Slovak Foreign Policy Review. Práve mu vyšla kniha, doktorát mal na dosah a očividne mal množstvo priateľov a známych doma i v zahraničí. Z jeho akademického a profesionálneho životopisu by nám teda mohol vystupovať ako úspešný a spokojný mladý muž, ktorý za svoj krátky život dosiahol relatívne veľa úspechov. Zdá sa, že všetko bolo inak.

Preto teraz, bohužiaľ, nepíšem o Paľovi spomienku pri okrúhlych narodeninách, ale nekrológ. Odišiel v Kristových rokoch a mňa správa o jeho smrti nesmierne zarazila a zranila. Ak jeho skon spôsobila nešťastná náhoda, potom podľa všetkých vonkajších znakov prerušila jeden úspešný život. Ak však skoncoval so životom z vlastnej vôle, ak pád z piateho poschodia nebol pád, ale skok, znamená to, že Paľo vo vnútri trpel, nebol šťastný a vôbec sa nepovažoval za úspešného mladého historika, ktorý má pred sebou kariéru, pôvabnú snúbenicu a nový byt v centre mesta. Trvalo dosť dlho, kým som nadobudol presvedčenie, že to nebola nešťastná náhoda, ale jeho rozhodnutie. Dodatočne sa dozvedáme, že Paľo už dlhší čas bral antidepresíva, že neraz sa stratil na niekoľko dní a že možno to nebol pokus prvý. Vlastne som si prial, aby to tak nebolo, aby to nešťastie, ktoré je nešťastím tak či tak, bola len nešťastná náhoda. Pretože inak sa musím pýtať, kde sme boli my všetci kamaráti, keď mu bolo úzko? Prečo sme cez naše žoviálne rečičky, ktoré sme s ním viedli, nevideli a nevedeli postrehnúť, že Paľo je nešťastný a trpí.

Nehľadám samozrejme vinníka medzi ľuďmi v jeho okolí. Možno to mal vpísané v osude, možno by naše snahy pomôcť mu, boli márne. Avšak hnevá ma spoloč-

Za Paľkom Lukáčom
Fero Guldán

nosť, ktorá dokáže byť taká nevnímová k citlivým a zraniteľným ľuďom. Civím na povrchnosť vzťahov, ktoré vieme tak úspešne predstierať. Rozčuluje ma kult alkoholu, ktorý tak vydarene formuje obzory mladých ľudí.

Čo Paľovi vadilo, čo mu chýbalo, čo ho dohnalo do stavu, kde nebyť je prijateľnejšie ako byť? Nevieam a ani sa to už presne nedozviem. Viem však, že sa chcel poctivo venovať histórii, rád by sa stal vážnym profesorom, ktorý píše seriózne a uznávané knihy. Sen už trocha staromódny, no pri jeho úcte k starším vzdelaným ľuďom, k múdrym knihám to bola určite jeho vytúžený meta. Za posledných desať rokov jeho práca, povinnosti a potreba uživil sa ho však od tejto túžby vzdalovali. Napriek tomu, že bol šéfredaktorom časopisu a v náplni práce mal písanie článkov a štúdií, ako aj napriek tomu, že mal možnosť pozorovať zblízka, ako mocní tohto sveta tvoria históriu.

Jeho sen venovať sa plne akademickému životu, sa mu postupne rozplynul. Byť, z balkóna ktorého vyskočil, práve zakúpil za cenu, ktorú by z platu mladého asistenta určite nedokázal splácať. Splnený sen mladého človeka o zabezpečení bývania, v prípade Paľka Lukáča možno rozplynul sen o živote učenca. Možno sa vo svojom úsudku mýlim a prvotné príčiny jeho nešťastného počinu mohli byť iné, možno viac klinické než psychická kríza. No to, že si „nemohol dovoliť“ z existenčných dôvodov venovať sa histórii a písaniu, je tiež vizitka našej spoločnosti, ktorá chce aj vedcov, aj vzdelanú mládež, aj kvalitných učiteľov, aj vydaných množstvo múdrych diel, len peniaze sa dávajú na iné priority. Ak sa spýtame, kto tvorí národ, tak osúchaná odpoveď je, že tí, čo reprodukujú je-hokultúrne a sociálne bohatstvo. Teda elita, bumážka o občianstve nestačí. A že to nejde bez tých, ktorí reprodukujú ekonomické bohatstvo, je isté; no konstatujem, že tí k tomu nepotrebujú ani slovenskú kultúru, ani jej sociálny kapitál. Osud Paľka Lukáča by mal byť pre nás mementom, osobným aj spoločenským, hoci je veľmi smutné, že to musel byť práve on.

Samuel Abrahám